א בת כהן שניסת לישראל לא תאכל בתרומה ב מת ולה הימנו בן לא תאכל בתרומה ניסת ללוי תאכל במעשר מת ולה הימנו בן תאכל במעשר ג ניסת לכהן תאכל בתרומה מת ולה הימנו בן תאכל בתרומה מת בנה מכהן לא תאכל בתרומה מת בנה מלוי לא תאכל במעשר מת בנה מישראל חוזרת לבית אביה ועל זו נאמר [1] ושבה אל בית אביה כנעוריה מלחם אביה תאכל: **גמ'** מת בנה מלוי תאכל בתרומה דהדרא אכלה משום בנה מנלן [ו] אמר ר' אבא אמר רב בת ובת כמאן כר"ע דדריש ווי אפילו תימא רבנן כולא ובת קרא יתירא הוא תנו רבנן [ז] כשהיא חוזרת [3] חוזרת לתרומה ואינה חוזרת לחזה ושוק אמר רב חסדא אמר רבינא בר שילא מאי קרא [2] היא בתרומת הקדשים לא תאכל [3] במורם מן הקדשים לא תאכל רב נחמן אמר רבה בר אבוה [ח] מלחם ולא כל לחם פרט לחזה ושוק מתקיף לה רמי בר חמא אימא פרט להפרת נדרים אמר רבא כבר פסקה תנא דבי רבי ישמעאל [ט] דתנא דבי ר' ישמעאל [3] ונדר אלמנה וגרושה יקום עליה מה ת"ל והלא מוצאה מכלל אב ומוצאה מכלל בעל [י] אלא הרי שמסר האב לשלוחי הבעל או שמסרו שלוחי האב לשלוחי הבעל ונתארמלה או נתגרשה בדרך היאך אני קורא בה בית אביה של זו או בית בעלה של זו אלא לומר לך כיון שיצאה שעה אחת מרשות האב שוב אינו יכול להפר רב ספרא אמר מלחם אביה תאכל לחם ולא בשר רב פפא אמר מלחם אביה תאכל לחם הקנוי לאביה פרט לחזה ושוק דמשלחן גבוה קא זכו ורבא אמר [4] ואת חזה התנופה ואת שוק התרומה תאכלו אתה ובניך ובנותיך אתך בזמן שאתך אמר רב אדא בר אהבה תנא כשהיא חוזרת לבית אביה חוזרת לתרומה ואינה חוזרת לחזה ושוק [י] בשביל בנה חוזרת אף לחזה ושוק אזל רב מרדכי אמרה לשמעתא קמיה דרב אשי אמר מהיכא קא מתרביא מובת מי עדיפא לה מינה התם כתיבי מיעוטי הכא לא כתיבי מיעוטי: בת כהן שניסת לישראל וכו': ת"ר ושבה אל בית אביה פרט [ח] לשומרת יבם כנעוריה [ט] פרט למעוברת והלא דין הוא ומה במקום שלא עשה ולד מן הראשון כולד מן השני לפוטרה מן הייבום עשה עובר כילוד מקום שעשה ולד מן הראשון כולד מן השני לפוסלה מן התרומה אינו דין שנעשה עובר כילוד לא מה לי עשה עובר כילוד לענין ייבום שהרי עשה מתים כחיים נעשה עובר כילוד לענין תרומה שלא עשה מתים כחיים ת"ל כנעוריה פרט למעוברת ואיצטריך למכתב [ח] מעוברת ואיצטריך למכתב וזרע אין לה [ט] דאי כתב רחמנא וזרע אין לה מעיקרא חד גופא והשתא תרי גופי אבל מעוברת דמעיקרא חד גופא והשתא חד גופא אימא תיכול צריכא ואי כתב רחמנא מעוברת דמעיקרא גופא סריקא

ואימא פרט להפרת נדרים. פי' בקונטר' דלא תימא כי היכי דלענין תרומה הדרא למילתא קמייתא הדרא נמי לענין נדרים ולפי טעם זה היה נראה דפריך אכל נשואה אפילו נכנסה לחופה ונבעלה דאי נתארמלה מיהדר למילתא קמייתא ועל זה ל"ל הא כבר פסקה תנא דבי רבי ישמעאל דמשמע דפשיטא לי' בלא שום דרשה שמוצאה מכלל בעל ומכלל בעל ולא הדרא ולא איצטריך ליה קרא אלא למסר לאחד בשלוחי הבעל דסלקא דעתך דתיהדר משום דאכתי לא נשאת: **אלמנה** וגרושה מה תלמוד לומר. תימה דאיצטריך לכדדרשינן בפרק בתרא דנדרים (דף פח.): **היאך אני קורא.** היכא דנתארמלה או נתגרשה הוא דאיצטריך קרא שאין האב יכול להפר דה"א שמועיל כאן חזרה הואיל ולא היתה כאן יציאה גמורה אבל כל זמן שלא נתארמלה פשיטא דאין יכול להפר מכיון שמסר האב לשלוחי הבעל בלאו האי קרא דמנזונות בית אביה נפקא בכתובות בפ' נערה (דף מח.): כדדרש' התם פרט לשמסר האב לשלוחי הבעל ונדרים נמי גמרי' מהתם: **התם** כתיבי מיעוטי **הכא לא** כתיבי מיעוטי. תימה לר"י בשלמא לכל הנך אמוראי דדרשי משאר קראי דכתיב בהו אביה אתי שפיר דמיעוטי כתיב גבי אביה דוקא אבל לרביא בר שילא דדרשי מהיא בתרומת הקדשים מאי משמע דהיא בחוזרת בבית אביה מיירי וי"ל כיון דכתב רישיה דקרא ובת איש כהן נראה דבחוזרת לרשות אביה מיירי ומיהו קשה למאן דדרשי מלחם ולא מבשר דלגבי בנה נמי כתיב ילידי ביתו הם יאכלו בלחמו ודרשינן (לעיל דף פז.) יולד מאכיל והוה לן למימר בלחמו ולא בבשרו:

הדרן עלך יש מותרות

מסורת הש"ס

ו) [לעיל פח: סט.], ג) לעיל פח:, ג) ג"ז שם כתובות כה. קדושין סט:, ד) כתובות מט., ה) נדה מד., ו) ס"ל כשאר,

תורה אור השלם

1. וּבַת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וְזֶרַע אֵין לָהּ וְשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ כִּנְעוּרֶיהָ מִלֶּחֶם אָבִיהָ תֹּאכֵל וְכָל זָר לֹא יֹאכַל בּוֹ: ויקרא כב יג
2. וּבַת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה לְאִישׁ זָר הִוא בִּתְרוּמַת הַקֳּדָשִׁים לֹא תֹאכֵל: ויקרא כב יב
3. וְנֶדֶר אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה כֹּל אֲשֶׁר אֲסָרָהּ עַל נַפְשָׁהּ יָקוּם עָלֶיהָ: במדבר ל י
4. וְאֵת חֲזֵה הַתְּנוּפָה וְאֵת שׁוֹק הַתְּרוּמָה תֹּאכֵלוּ בְּמָקוֹם טָהוֹר אַתָּה וּבָנֶיךָ וּבִנֹּתֶיךָ אִתָּךְ כִּי חֻקְּךָ וְחֹק בָּנֶיךָ נִתְּנוּ מִזִּבְחֵי שַׁלְמֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: ויקרא י יד

הגהות הב"ח

(א) גמ' למכתב כנעוריה למעוטי מעוברת ואיצטריך וכו' אין לה למעוטי ולד דאי כתב רחמנא כו' לא דמעיקרא: (ב) רש"י ד"ה בת כהן וכו' לה ישראל מדקאמר:

מוסף רש"י

כשהיא חוזרת. לבית אביה במיתת הבעל וחזע אין לה, חוזרת לתרומה ואינה חוזרת לחזה ושוק. שלא שלמים לאכול כשאר אחיות האוכלות, כדכתיב (ויקרא י) אתה ובניך ובנותיך (לעיל פח:). ונדר אלמנה וגרושה יקום עליה מה ת"ל. למה הוצרך לכתוב יקום עליה, וכי מי יפר לה, והלא לא נאמרו מפירים אלא אביה בבתו עד שלא ניסת, ובעלה משניסת, חז שנתארמלה משניסת מוצא מכלל אב ומכלל בעל (כתובות מט). אלא הרי שמסר האב כו'. כלומר לא בא הכתוב לאלמנה וגרושה מן נשואין, דהא כתיב בה אם בית איש נדרה אשה ירפרנו והרי אין איש קיים, אלא לאלמנה ע"י מסירת שומין שעד עכשיו לא פירשו לך הכתוביים אלא משפט עודרת בבית אביה ומשפט עודרת בבית אשה, חז שנדרה בדרך משמסרוה לשלומין אין אני יודע היאך אני קורא בה אם בית איש, לפיכך בא כתוב זה ולמדך שלא תקרא לה בית אביה אלא בית איש ולא נתרוקנה רשות לאב במיתתו של בעל ושוב אינו יכול להפר (שם).

הדרן עלך יש מותרות

עין משפט נר מצוה

כה א מיי' פ"ו מהל' תרומות הלכה ה טור"ד סי' שלא:
כו ב מיי' שם הלכה יג והלכה ח:
כז ג מיי' שם הל' יח:
כח ד ה מיי' שם הל"י:
כט ו טוש"ע י"ד סימן רלד סעיף יב:
ל ז מיי' פ"ו מהל' תרומות הלכה יח ועי' בכ"מ:
לא ח מיי' שם פ"א הלכה ה:
לב ט מיי' שם הל"ג:

תוספות ישנים

במורם מן הקדשים לא תאכל מדלא כתיב בקדשים וכתיב בתרומת הקדשים משמע במורם מן הקדש' ואין לומר דהייינו דוקא בעודה לאיש זר לא תאכל דהכי כתיב בקרא ובת כהן כי תהיה לאיש זר וגו' אבל כי גרשה או מת תאכל דהא מלאיש זר דהכא שמעינן כי נבעלה לנתין וממזר פסלה לעולם והא דלא אכלה אף בתרומה דבית אביה ביושבת תחת בעלה נפקא לן מדכתיב ובבה אל בית אביה מכלל דמעיקרא לא אכלה וא"כ לא שמעינן ליה מהכא דלא תאכל בחזה ושוק בעודה לאיש זר דהא אף בתרומה דעלמא לא אכלה מקרא דושבה אל בית אביה כנעוריה וא"כ קרא דבתרומת קדשים לא תאכל לא מיירי אלא בחוזרת: [שייך לע"ב] ת"ל חרש אין לה והא אין לה. הקשה הר"ם כי היכי דאמרינן גבי יבום פי' דנעשה מתים כחיים משום דרכיה דרכי נועם ומפרש' הא דכתיב וכן אין לו בשעת מיתה אבל אם יש לו בן בשעת מיתה ומת מהני כחיים לפוטרה מן היבום כמו כן נימא לגבי תרומה מק"ו ומפרש וחרש אין לה בשעת מיתה אבל כי יש לה זרע בשעת מיתה מן הזר אע"ג דמיתה אא"כ לא תשוב לתרומת בית אביה. וי"ל שאני התם גבי יבום דגלי קרא דכתיב דרכיה דרכי נועם ומפיק לקרא מפשטיה אבל גבי תרומה אין לנו מק"ו להוציא קרא מפשטיה דפשטיה דקרא חרש אין לה כל זמן שאין לה זרע מחזור. עוד נראה לרא"ש דדוקא גבי יבום משמע שפיר קרא וכן אין לו בשעת מיתה דכתיב כי ישבו אחים יחדו ומת אחד מהם וכן אין לו בשעת מיתה ואם יש לו בשעת מיתה אין זה כן אין לו כי מת. אבל גבי תרומה בדידה תלה הכתוב וא"כ משמע בכל עת שלא יהיה לה זרע תשוב לתרומת בית אביה. דהא בכל עת שמת זרעה נשארה אלמנה וגרושה חרש אין לה ובהכי אמר קרא דתיכול בתרומה דבי נשא כ"ש לרא"ש:

האשה וכו' ממזר מזה ומזה. הרב ר' אליהו הזקן היה רולה לפרש הא דקאמר במתני' הולד משני הוי ממזר הייינו דוקא כשבא עליה קודם שנתגרשה מן הראשון אבל אם נתגרשה ובא עליה השני אחרי כן לא הוי הולד ממזר. ול"נ ה) להר"י כיון דאין לאלק מן הראשון בין בא עליה קודם שנתגרשה מן השני בין לאחר שנתגרשה הא גירושי השני לא מעלין ולא מורידין שהרי קנסא הוא. כמו כן אין לחלק בשני דבכל ענין הוי הולד ממזר מטעם קנס: ודלמא משום דאשתיק ושתיקה כהודאה דמיא. וא"ת ומעיקרא מאי ס"ד דבעי לרוכיח דעד ג' מהימן מאי קאמר הא אשתיק מהימן אפי' אמ' איני יודע מהימן. וי"ל דאס"ע דאשתיק לאו דוקא אלא ה"ה אמ' איני יודע מדנקט והלה אומר לא אכלתי. משמע דוקא משום דלא (אמר) אכלתי דקאמ' דידע שפיר דלא אכל והשתא קא דמי דקאמ' ודילמא משום דאשתיק והא דנקט והלה אומ' לא אכלתי לא ידעתי שאכלתי: רבי מאיר ממייב. וא"ת מאי מיובא שייך הכא הלא אמרי' (ערכין כא.) מייבי חטאות ואשמות אין ממשכנין אותן. וי"ל ה"מ היכא שהוא מודה שהוא מייב דודאי כיון שהוא מודה שהוא מייב ישלם דהא לכפרה אתו. אבל הכא שאומר דאינו מייב ודאי לא יפרע אם לא נמשכנו: **אם** ירלה לומ' מודי הייתי. ואתם פריך מאי מגו הוא הלא אין אדם משיס עצמו רשע. ומשני דר"ל דמתרלינן דבוריה דאמרי' דר"ל לא אכלתי שוגג אלא מזיד. וא"ת ומשלינן ליה. וי"ל דעביד איניש דמכחיש חטאיה דכתיב (תהלים לב) אשרי נשוי פשע כסוי חטאה:

ה) עי' לקמן ע"ב בתוס' חד מקמאי שהאריך ג"כ בזה.

א א מיי' פ"י מהל' גרושין הלכה ה סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן י"ז סעיף ו:

ב ב מיי' פ"ג מהלכות אבל הלכה ט סמג לאוין רלה טוש"ע שם:

ג ג מיי' פ"י מהל' גירושין הלכה ז סמג עשין נ טוש"ע שם:

ד ד מיי' פי"ח מהל' איסורי ביאה הלכה ב טוש"ע שם:

ה ה מיי' פ"ג מהלכות מעשר הלכה ב טוש"ע שם:

ו ו מיי' פ"ו מהל' תרומות הלכה ז טוש"ע שם:

ז ז מיי' פ"מ מהלכות יבום הלכה ט סמג עשין כב טוש"ע שם וסימן קטו סעיף ד:

ח ח מיי' פי"ב מהל' גירושין הלכה טו סמג עשין נ טוש"ע שם סימן י"ח סעיף ג:

ט ט מיי' פ"ג מהלכות שגגות הלכה ח:

י י מיי' שם הלכה ב:

יא כ ל מיי' שם הלכה ח:

תורה אור השלם

1. דְּרָכֶיהָ דַּרְכֵי נֹעַם וְכָל נְתִיבֹתֶיהָ שָׁלוֹם:
משלי ג יז

2. וּבַת כֹּהֵן כִּי תִהְיֶה אַלְמָנָה וּגְרוּשָׁה וְזֶרַע אַיִן לָהּ וְשָׁבָה אֶל בֵּית אָבִיהָ כִּנְעוּרֶיהָ מִלֶּחֶם אָבִיהָ תֹּאכֵל וְכָל זָר לֹא יֹאכַל בּוֹ: ויקרא כב יג

3. כִּי יֵשְׁבוּ אַחִים יַחְדָּו וּמֵת אֶחָד מֵהֶם וּבֵן אֵין לוֹ לֹא תִהְיֶה אֵשֶׁת הַמֵּת הַחוּצָה לְאִישׁ זָר יְבָמָהּ יָבֹא עָלֶיהָ וּלְקָחָהּ לוֹ לְאִשָּׁה וְיִבְּמָהּ:
דברים כה ה

4. אוֹ הוֹדַע אֵלָיו חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא וְהֵבִיא קָרְבָּנוֹ שְׂעִירַת עִזִּים תְּמִימָה נְקֵבָה עַל חַטָּאתוֹ אֲשֶׁר חָטָא: ויקרא ד כח

תוס' חד מקמאי

פרק האשה רבה הא דתנן והולד ממזר מזה ומזה אמרינן בגמ' משני ממזר מדאורייתא ומותר בממזרת ומראשון ממזר מדרבנן ואסור בישראלית ובמזמרת נמי אסור דאין ב"ד מתנין לעקור דבר מן התורה בידים אלא בשב ואל תעשה כגון שופר ולולב שאין דוחים את השבת וכיוצא בהן אבל לעשות סיג וגדרים לפי העת והזמן יש להן סיג ולעקור דבר מן התורה בידים והפקר ב"ד היה הפקר אפילו לעקור בידים. והוי יודע דהא דקתני הולד ממזר מזה ומזה דוקא כשהחזירה הראשון בלא גט מהשני הוא שהולד ממזר מדרבנן אבל לאחר גט השני נהי שאסורה לחזור לו אבל אינו ממזר אפי' מדרבנן וכן שני אם החזירה לאחר שנתן לה הראשון גט אף על פי שאסור לעכבה בידו מיהו אין הולד ממזר דתנן בהאי

גליון הש"ם

תוס' ד"ה הולד ממזר וכו' שהולד ממזר ממנו. עי' לעיל דף מנו ע"ב תוד"ה סוטה נמי:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ק"ו ומה אם: (ב) תוס' ד"ה מכלל וכו' לחזור לו דבעד אחד: (ג) ד"ה ר' מאיר וכו' מייתי מטאות. נ"ב עי' בערכין דף כא ופ' אמרו לו דף יב במ"ש התוס' בד"ה לו דלמא:

מוסף רש"י

ואין יורשין של זה ויורשין של זה. כגיס שיש לה מזה ומזה (כתובות נג:). **ביאתה או חליצתה מאחיו של ראשון פוטרת צרתה.** פוטרת היא לכתמילה את צרתה, שהרי היא כשאר נשים לגבי יבם, דלא קנסוה רבנן מיבם, דודאי שריא ליה שאנוסה היתה שבכורה שמת (לעיל יא.). **ואם ניסת שלא ברשות מותרת לחזור לו.** לראשון ועל פי עדים דיחיד שעשה בהוראת ב"ד פטור: **שלא על פי ב"ד.** אלא בעדים חייבת קרבן דשוגגת היא ואין זה אונס להפטר מן הקרבן דאיבעי לה לאמתוני: **גמ' הא איספיק מהימן.** ולא אמרינן חולין לעזרה קא מייתי: **אי נימא תרי.** אמרו לו אכלת חלב: **וכי לא מכחיש ליה מהימן.** אלמא עד אחד מהימן במיסור והיתר דקא מייתי חטאת אפומיה ומיתאכלא דאי לא מהימן היכי מתאכלא דלמא חולין בעזרה נינהו: **ומה אם ירצה לומר מזיד הייתי.** הרי זה נאמן לפטור עצמו מקרבן דאין עדים מצו להכחישו בהא הילכך אי אמר נמי לא אכלתי נאמן. ומדאיפליגו בהא מכלל דרישא עד אחד אומר אכלת כו' דדייק מינה הא איספיק חייב דברי הכל היא: מאי

סריקא. ריקא כמו אילן סרק (ב"ב דף מ:): **ולא נעשה מתים לחיים.** ותחזור לזיקה אם ימות בנה לאחר זמן: **דרכיה דרכי נועם.** וזו שהיה לה בן ולא נזקקה ליבם ויבמת בנה אם תאמר תחלון הרי היא מתגנה על בעלה הילכך על כרחך בן אין לו בשעת מיתה קאמר והרי יש לו:

הדרן עלך יש מותרות

האשה. נשו ואמרו לה כו'. בעד אחד כדדייקינן בגמרא מסיפא: **שלא מזה ומזה.** כשאר אשת איש שזינתה דהך לאו אנוסה היא. ואע"ג דהימנוהו רבנן לעד אחד באשה משום עיגונא טעמא מאי משום דהיא גופא דייקא עד דידעה בקושטא ומינסבא והא דלא דייקא קנסי לה: **ולריכה גט מזה ומזה.** אם תרצה להנשא לאחר. וטעמא דבעיא גט משני מפרש בגמרא[ט]: **מזונות.** ואפילו מה שלותה ואכלה תחתיו: **גלאות.** ואפילו שחיקת בגדים שהיו לה לא תוליא משם: **והולד ממזר מזה ומזה.** אם ילדה משני ממזר גמור ואם שוב החזירה לראשון וילדה לו הוי ממזר מדבריהם: **נפסלה מן הכהונה.** משום זונה: **מן המעשר.** קנסא וכן תרומה דרבנן: **יורשין לשוכבה.** בגמרא [לא.] פריך כתובה מאי היא: **חולין.** אחיו של ראשון מדאורייתא חולין ורבנן גזור דלא לייבם ואחיו של שני חולין מדרבנן משום גזירה שמא יאמרו גירש זה ונשא זה כו' כדמפרש בגמ' (לקמן פח:) גבי גט: **ביאתה או חליצתה.** מריש פליג דקתני לא מייבמין: **ואין הולד ממזר.** אם החזירה הראשון: **ניסת שלא ברשות.** ב"ד שבאו שני עדים ואמרו מת בעלך וניסת מעצמה שהרי לא היתה צריכה להיתר ב"ד: **מותרת לחזור לו.** דאנוסה היא: **ופטורה מן הקרבן.** שלא על פי ב"ד. אלא בעדים חייבת קרבן דשוגגת היא ואין זה אונס להפטר מן הקרבן דאיבעי לה לאמתוני: **גמ' הא איספיק מהימן.** ולא אמרינן חולין לעזרה קא מייתי: **אי נימא תרי.** אמרו לו אכלת חלב: **וכי לא מכחיש ליה מהימן.** אלמא עד אחד מהימן במיסור והיתר דקא מייתי חטאת אפומיה ומיתאכלא דאי לא מהימן היכי מתאכלא דלמא חולין בעזרה נינהו: **ומה אם ירצה לומר מזיד הייתי.** הרי זה נאמן לפטור עצמו מקרבן דאין עדים מצו להכחישו בהא הילכך אי אמר נמי לא אכלתי נאמן. ומדאיפליגו בהא מכלל דרישא עד אחד אומר אכלת כו' דדייק מינה הא איספיק חייב דברי הכל היא: מאי

מסורת הש"ס

(ט) [ע' תוספות זבחים טז: ד"ה כל מדא ותוס' חולין כג: ד"ה ותבא], (י) כריתות יא:, (יא) לעיל יא., (יב) הוריות ב., (יג) שבת קמה. לקמן קכב. בכורות מו:, (יד) קדושין סה: [כריתות יא:], (טו) [כריתות שם], (טז) [לקמן פח. ב"ק כ: ב"מ לז:], (יז) ב"מ ג: כריתות יא:, (יח) [לקמן פח:], (יט) ס"א אחב, (כ) [עיין היטיב תוס' כריתות יב. שילהי ד"ה לו דילמא וכו' וקל"ע וע"ע תוס' ר"ה ו. ד"ה יקרינ],

---

האשה (א) שהלך בעלה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעלך וניסת ואח"כ בא בעלה תצא מזה ומזה וצריכה גט מזה ומזה ואין לה כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות לא על זה ולא על זה ואם נטלה מזה ומזה תחזיר והולד ממזר מזה ומזה [2]ולא זה וזה מטמא לה [3]ולא זה וזה זכאים לא במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפרת נדריה [ד]היתה בת ישראל נפסלה מן הכהונה [ה]ובת לוי מן המעשר [ו]ובת כהן מן התרומה ואין יורשין של זה ויורשין של זה יורשין את כתובתה [ז]ואם מתו אחיו של זה ואחיו של זה חולצין ולא מייבמין ר' יוסי אומר כתובתה על נכסי בעלה הראשון רבי אלעזר אומר הראשון זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה רבי שמעון אומר [ח]ביאתה או חליצתה מאחיו של ראשון פוטרת צרתה ואין הולד ממנו ממזר ואם ניסת שלא ברשות מותרת לחזור לו ניסת על פי ב"ד תצא ופטורה מן הקרבן לא ניסת על פי ב"ד תצא וחייבת בקרבן יפה כח ב"ד שפוטרה מן הקרבן [ט]הורוה ב"ד לינשא והלכה וקלקלה חייבת בקרבן שלא התירוה אלא לינשא: **גמ'** מדקתני סיפא נשאת שלא ברשות מותרת לחזור לו שלא ברשות ב"ד אלא בעדים מכלל דרישא ברשות ב"ד ובעד אחד אלמא עד אחד נאמן ותנן נמי [י]הוחזקו להיות משיאין עד מפי [יא]עד ואשה מפי אשה ואשה מפי עבד ומפי שפחה אלמא עד אחד מהימן ותנן נמי [יב]עד אחד אומר אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי פטור טעמא דאמר לא אכלתי [יג]הא אישתיק מהימן אלמא עד אחד מהימן מדאורייתא מנא לן דתניא [4]או הודע אליו חטאתו [יד]ולא שיודיעוהו אחרים יכול אע"פ שאינו מכחישו יהא פטור תלמוד לומר או הודע אליו מ"מ היכי דמי אילימא דאתו תרי ולא קא מכחיש להו קרא למה לי אלא לאו חד וכי לא קא מכחיש ליה מהימן ש"מ עד אחד נאמן וממאי דמשום דמהימן דלמא משום דקא שתיק [טו] ושתיקה כהודאה דמיא תדע דקתני סיפא [טז]אמרו לו אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי פטור רבי מאיר מחייב אמר ר' מאיר קל וחומר [יח] אם הביאוהו שנים לידי מיתה חמורה לא יביאוהו לידי קרבן הקל אמרו לו למה אם ירצה לומר מזיד הייתי רישא מ"ט

---

[1]דרכיה דרכי נעם אין לה סריקא והשתא גופא מליא אבל זרע אין לה דמעיקרא גופא סריקא והשתא גופא סריקא אימא לא צריכא: סימ"ן אמר ליה לא נעש"ה מעשי"ה במית"ה נעש"ה ולא נעשה בולד יבם ותרומה יבום ותרומה סימ"ן: אמר ליה רב יהודה מדאסקרתא לרבא לא נעשה מתים כחיים לענין יבום מקל וחומר ומה במקום שעשה ולד מן הראשון כולד מן השני לפוסלה מן התרומה לא עשה מתים כחיים מקום שלא עשה ולד מן הראשון כולד מן השני לפוטרה מן הייבום אינו דין שלא נעשה מתים כחיים ת"ל [1]דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום [2]ונעשה מתים כחיים לענין תרומה מק"ו ומה במקום שלא עשה ולד מן הראשון כולד מן השני לפוטרה מן הייבום עשה מתים כחיים מקום שעשה ולד מן הראשון כולד מן השני לפוסלה מן התרומה אינו דין שנעשה מתים כחיים ת"ל [2]וזרע אין לה והא אין לה ונעשה ולד מן הראשון כולד מן השני לענין יבום מק"ו ומה במקום שלא עשה מתים כחיים לענין תרומה עשה ולד מן הראשון כולד מן השני מקום שעשה מתים כחיים לענין יבום אינו דין שנעשה ולד מן הראשון כולד מן השני ת"ל [3]ובן אין לו והא אין לו ולא נעשה ולד מן הראשון כולד מן השני לתרומה מק"ו מה במקום שעשה מתים כחיים לפוטרה מן הייבום לא עשה ולד מן הראשון כולד מן השני מקום שלא עשה מתים כחיים לענין תרומה אינו דין שלא נעשה ולד מן הראשון כולד מן השני תלמוד לומר אין לה והא יש לה:

הדרן עלך יש מותרות

[3]**ואם** ניסת בעלה תצא מזה ומזה וצריכה גט מזה ומזה ואין לה כתובה ולא פירות ולא מזונות ולא בלאות לא על זה ולא על זה ואם נטלה מזה ומזה תחזיר והולד ממזר מזה ומזה [2]ולא זה וזה מטמא לה [3]ולא זה וזה זכאים לא במציאתה ולא במעשה ידיה ולא בהפרת נדריה [ד]היתה בת ישראל נפסלה מן הכהונה [ה]ובת לוי מן המעשר [ו]ובת כהן מן התרומה ואין יורשין של זה ויורשין של זה יורשין את כתובתה [ז]ואם מתו אחיו של זה ואחיו של זה חולצין ולא מייבמין ר' יוסי אומר כתובתה על נכסי בעלה הראשון רבי אלעזר אומר הראשון זכאי במציאתה ובמעשה ידיה ובהפרת נדריה רבי שמעון אומר [ח]ביאתה או חליצתה מאחיו של ראשון פוטרת צרתה ואין הולד ממנו ממזר ואם ניסת שלא ברשות מותרת לחזור לו ניסת על פי ב"ד תצא ופטורה מן הקרבן לא ניסת על פי ב"ד תצא וחייבת בקרבן יפה כח ב"ד שפוטרה מן הקרבן [ט]הורוה ב"ד לינשא והלכה וקלקלה חייבת בקרבן שלא התירוה אלא לינשא: **גמ'** מדקתני סיפא נשאת שלא ברשות מותרת לחזור לו שלא ברשות ב"ד אלא בעדים מכלל דרישא ברשות ב"ד ובעד אחד אלמא עד אחד נאמן ותנן נמי [י]הוחזקו להיות משיאין עד מפי [יא]עד ואשה מפי אשה ואשה מפי עבד ומפי שפחה אלמא עד אחד מהימן ותנן נמי [יב]עד אחד אומר אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי פטור טעמא דאמר לא אכלתי [יג]הא אישתיק מהימן אלמא עד אחד מהימן מדאורייתא מנא לן דתניא [4]או הודע אליו חטאתו [יד]ולא שיודיעוהו אחרים יכול אע"פ שאינו מכחישו יהא פטור תלמוד לומר או הודע אליו מ"מ היכי דמי אילימא דאתו תרי ולא קא מכחיש להו קרא למה לי אלא לאו חד וכי לא קא מכחיש ליה מהימן ש"מ עד אחד נאמן וממאי דמשום דמהימן דלמא משום דקא שתיק [טו] ושתיקה כהודאה דמיא תדע דקתני סיפא [טז]אמרו לו אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי פטור רבי מאיר מחייב אמר ר' מאיר קל וחומר [יח] אם הביאוהו שנים לידי מיתה חמורה לא יביאוהו לידי קרבן הקל אמרו לו למה אם ירצה לומר מזיד הייתי רישא מ"ט

פרקין אמרו לה מת בעליך ונשאת ואח"כ אמרו לה קיים היה באותה שעה תצא מזה ומזה והולד ראשון ממזר והאחרון אינו ממזר וכיון דלאחר מיתת הא' אינו ממזר כך לאחר גט הראשון אינו ממזר אפי' דרבנן ומותר בישראלית. וי"מ לעולם הוי ממזר מן השני אפי' לאחר גט הראשון והא דקתני סיפא גבי קיים היה באותה שעה האחרון אינו ממזר הכי קאמר אינו ממזר מדאורייתא אלא מדרבנן. וראייתם הא דפרכי' בשמעתא [דף צד] דעד אחד ביבמה וכ"ת לא דק הא מדקתני סיפא הראשון ממזר והאחרון אינו ממזר ש"מ דוקא קתני ומפרש הכי מדקתני סיפא האחרון אינו ממזר ומאי אינו ממזר מדאורייתא אבל מדרבנן הוי ממזר מכלל דרישא קאמר וזה הפי' רחוק מן הדעת מאד בכמה תשובות. חדא דהיכי פשיטא ליה מאי אינו ממזר מדאורייתא אלא מדרבנן ועוד אם איתא דאחרון ממזר מדרבנן ליתני הולד ראשון ואחרון ממזר כדקתני רישא והולד ממזר מזה ומזה דפירושו לראשון מדרבנן ולשני מדאורייתא' והכא נמי ליתני הכי ועוד דקתני סיפא גבי מתה אשתו הולד ראשון ממזר והאחרון אינו ממזר וכי היכי דאחרון אינו ממזר דהתם מותר בישראלית ה"נ האי אינו ממזר כלל אפי' דרבנן ט). (עיין לעיל פ' החולץ גבי הכל מודים בבא ב) ועוד דלא אשכחן בשום דוכתא על הנדה ועל הסוטה וכו' דאין הולד ממזר בעולם דליתני (אינו) [דהוי] ממזר שיה' שכ' הרב המחבר ז"ל דעל הסוטה דרך נישואין ממזר מדרבנן) ועוד אם איתא הוי ממזר מדרבנן וצ"ע (אי"ש) [א"כ] דהא דקתני רישא הולד ממזר מזה ומזה אפי' לאחר גט ראשון הולד משני מדרבנן הא דאמרינן בגמ' בשלמא משני הוי ממזר אלא מראשון אמאי הא אשתו מעלייתא היא וקא שרי ליה בממזרת הו"ל לאקשויי משני אמאי הולד ממזר משני לאחר שנתן לה גט הראשון ועוד דהא קי"ל דאין ממזר פסוטה. ורואה אני הדברים ק"ו ומה בעל דאיכא לאו דאחרי אשר הטמאה לרבות סוטה שנסתרה ועשה דנטמאה נטמאה ג' פעמים א' לבעל וא' לבועל אפ"ה לא הוי ממזר מדרבנן. וכ"ת דהא דאמרי' אין ממזר פסוטה מדאורייתא קאמר אבל מדרבנן הוי ממזר הא לא מצית אמרת דהא אמרי' בפ' יש מותרות סוטה ודאית איכא בינייהו ואם איתא שהוא ממזר מדרבנן הא לא מרגלא ליה שהרי זרעה פסול מדרבנן אלא לאו ש"מ שאין בזרעה שום ממזרות לא מדאורייי' ולא מדרבנן ואם מבעל אין בה שום ממזרות כ"ש

ט) נראה דמתיבתא ע' לעיל עד מיבמ ממזר מדרבנן הוא הגה"ה מן הלד ושייך לקמן אלא מיבות והא קיי"ל דאין ממזר מסוטה. ב) נראה דהלשון מסוכם וכן ל"ל ע' לעיל ס"פ החולץ גבי הכל מודים בנא על הנדה ועל הסוטה וכו' דאין הולד ממזר ועוד דלא אשכחן בשום דוכתא דלתני.